

Radikal

Kürtlerle Türklerin hal tercümanı

[ALİ TOPUZ](#)

Politika / 05/06/2011

Sırrı Süreyya Önder'in meydanlardaki sırrı: Kürtlerin acı, öfke ve korkularını Türklere tercüme ediyor, tabii Türklerinkini de Kürtlere.

Birdenbire sinemacı olarak ortaya çıkmıştı. Kimse bilmiyor, tanııyordu, ama evet, bu gelen sinemacıydı.

Birdenbire yazar olarak ortaya çıkmıştı. Kimse bu yönünü bilmiyor, tanııyordu, ama evet, bu gelen yazardı.

Birdenbire görüldüğü politika meydanlarında peşine düşerken, aklımdaki sorulardan biri buydu? Sahi, birdenbire mi olmuştu her şey?

Sırrı Süreyya Önder'in Radikal'deki editörüydüm; yani basındaki en son ve parlak 'yazar ışıması'nın yakın tanıklarından. Politik biriydi, tartışmasız, ama ya politikacılık? Eh, yazar meydanlara inmişse, orada ne yaptığını görebilmek için peşinden gitmeliydi. Gazetede ki masabaşı mesaisinden fırsat buldukça gittim, gördüm, yazdım. Aslında hiçbir şey birdenbire olmamıştı. Tatlı tatlı anlattığı hayat hikâyesi tanıktı buna. Kuşağının dava adamları gibi meşakkatli bir hayatın ürünüydü her şey; her dönemeci bin bir çileyle, mücadeleyle aşılmış bir hayatın, yoğun emeğin ürünüydü Sırrı Süreyya Önder adı. Tasarlanmış bir marka değil, edinilmiş bir değerdi. Oyuncu, senarist ve yönetmen olarak sinemacılığı da, halk dilindeki bilgece söyleyişleri kuramsal dilin aforizmacılığıyla harmanladığı üslubu, şaşırtıcı bakış açısı ve mizahıyla yazarılığı da böyle aynı hayatın ürünüydü. Birdenbire politika alanında görünmesi de bu hayatın emri miydi? Evet. "Büyük partiler" in kendine sonuna kadar açık olan kapılarında değil, sosyalist parti ve gruplarla Kürt hareketinin politik yapıları arasında kurulan bir ittifakın kapısında görünmeyi seçmesi de bu emrin gereği idi.

'Şu Önder hiç durmuyor'

Zeytinburnu'nda Dr. Ziya Gün parkını arıyoruz. Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku'nun etkinliği var. Park eski değil, kimse bilmiyor. Bir karakolun önünde duruyoruz. Nöbetçi polis de bilmiyor. Bir başka polis yardımcı olmak için yaklaşıyor, o da çıkaramıyor. "Nasıl olur yahu, miting var orada" diyorum. Gülüyor, "Haaa, öyle desene. Şu Sırrı Süreyya hiç durmuyor, bir orda, bir burda" deyip tarif ediyor parkı.

"Şu Sırrı Süreyya hiç durmuyor." Gerçekten de, sabah kahvaltısından başlayıp, gece yarısına kadar İstanbul 2. Bölge'nin bir ucundan bir ucuna koşturuyor. Polisin veya başka yetkililerin (üç üniversitedeki konuşması iptal edildi) engellemeleriyle karşılaştığında da, başka yere gidip başka bir faaliyetle dolduruyor boşluğu.

Seçmenlerinden, özellikle gençlerden de aynısını istiyor, Esenler’de bir halk buluşmasında söylediğini söylüyor özetle hep: “Biz emekçiyiz. Hayatta ne kazandıysak çalışmayla kazandık. Bu sefer de çok çalışmalıyız.” Bina denizinin orta yerinde ferah feza bir yer Dr. Ziya Gün Parkı. Yedi sekiz yaşından 13-14 yaşına kadar çok sayıda çocuk, salıncakların, kaydırakların, spor aletlerinin üstünde ama ne kayıyor, ne sallanıyor, ne de bildiğimiz oyunlardan oynuyor. Sarı kırmızı yeşil fularlar, flamalar, şeritler boyunlarında. Kimi yüzünü örtmüş, zafer işareti yapıyor, slogan atıyor. İki ayrı yerde, biri tamamen kadınlardan oluşmuş, biri karışık iki uzun halay var. Kadınlar ve çocuklar, Sırrı Süreyya’nın tüm buluşmalarında ağırlıkta ve önlerde Parkın üst köşesinde, seçim aracının önünde platform ve ses düzeneği kurulmuş. Bir sanatçı şarkılar söylüyor. Kürtçe. Platformun önünde birkaç bin kişi toplanmış. Herkeste sarı kırmızı yeşil bir süs var. Sırrı Süreyya gecikmiş. Üniversitedeki konuşma uzun sürmüş, trafik de kapalıymış. Yaşlı bir isim çağırılıyor kürsüye, ‘mamoste’ diye tanıtılıyor, yani öğretmen. Dini göndermeleri bol, milliyetçi tonlu, acı ve öfke dolu bir şiir okuyor. Yine Kürtçe. Acı ve öfke, Kürt politik oluşum ve etkinliklerinde baskın duygu; bir duygu daha var ki o meydanlardan, toplantılardan, siliniyor: Korku.

Kürtçenin özgür seçimi

Arada, Blok’un en büyük partisi BDP’nin yetkilileri çıkıp konuşuyor. Kürtçe. Parkta herkes Kürtçe konuşuyor zaten. Bu seçim, Kürtçenin ilk özgür seçimi, bunun tadı çıkarılıyor. Şarkılar, konuşmalar ve gençlik gruplarının zaman zaman attığı sloganlarla mini bir miting bu, biraz da şenlik ve semt toplantısı. Sırrı Süreyya’nın kampanyası boyunca her gün, kimi zaman günde birkaç kere 200-300 kişiden başlayıp birkaç bin kişiye ulaşan topluluklarla mini mitingler yapılıyor.

Platformun arkasındaki seçim bürosu arı kovanı gibi. Ön taraftaki sandalyelerde, köy düğünlerindeki gibi oturmuş etrafı izleyen yaşlı erkekler var. Sol grupların “Yaşasın halkların kardeşliği” sloganını her seferinde alkışlıyorlar. Nihayet etrafta bir hareketlilik başlıyor. Geldiğinin anons edilmesiyle parkın değişik yerlerinde kendi derneklerini kurmuş öbekler de ana meydana akıyor. Üstünde konuşacağı seçim midibüsünün etrafı ana baba gününe dönüyor. Görmek, dokunmak, elini sıkmak için yarış var. Cezaevinden gazeteye yollanmış, kendisine iletmem gereken emanet (bir karakalem portresinin konulduğu) paketi vermek amacıyla hamle ediyorum, nafile, kitlenin arzusu, görev bilincimi kat kat aşılıyor. Midibüsün üstünde görüldüğünde, izleyicilerde çok açık bir değişiklik gözleniyor; yüzleri gülüyor. Korku yok bu sefer demiştik, eklemek lazım: Neşe var ve Sırrı Süreyya geldiğinde katlanıyor açıkça bu neşe. Zılgıtlar, “her biji” (çok yaşa) nidaları ve alkış tufanı. Meğer önceki konuşmacılar sadece nezaketten alkışlanıyormuş. Kürtçe selamlıyor halkı. Ardından, “Hevalno” (Arkadaşlar) diye sesleniyor, ardından “Yoldaşlar” diyor. Konuşma başlayacak. Meydan sessizleşiyor.

‘Yoldaşlar’ın dönüşü

Konuşmalarının hemen hepsine, “Yoldaşlar” diye başladı kampanya boyu. Sosyalist sembol ve söylem unsurları her konuşmasında baskın. İzleyicilerine bir sosyalist olduğunu, sosyalistlerin ezilenlerin yanından başka yerde olamayacağını anlatıyor. Sosyalizmin ‘arkaik’ diye aşağılanmaya çalışılan söylemini güncelleyerek konuşurken, Kürt seçmen için bir de tercüme ediyor gibi. Bu tercüme meselesi için ‘sırrı’ galiba!

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ni, özellikle de ilk maddesini sık vurguladı her yerde; ama resmi ya da yaygın çevirileriyle değil, kendi çevirisiyle: “İnsan anasından eşit, özgür ve onuruyla doğar.” Bu tercümenin sırrı basit: Uzmanların katı yazı diliyle kaleme alınmış cümleyi, halkın sevdiği özlü sözlerden birine çeviriyor.

Meydanlarda bu tercüme en iyi yapan siyasetçi, malum, Demirel’di. Önder’in yazılarıyla, halk dilinin büyüğü sırrının, Ümit Kaftancıoğlu’nun, Yaşar Kemal’in mülk edindiği o sırrın mirasçısı olduğunu gösteriyor. Siyaset meydanında bunun kullanım hakkının sadece Demirel’lerde olmadığını kanıtlayarak. Adını Demirel’le andığıma kızacak, ama hal bu; tabii farkı da söylemeli: Demirel için bu sadece bir oyundu, Sırrı Süreyya için konuştuğu kişilerle aynı topraktan geldiğini gösteren bir damga.

Yuhalamaya izin yok

AK Parti, CHP, MHP adları, bu partilerin liderlerinin ya da başka yöneticilerinin adları geçince yuhalayanlar oluyor, kesiyor: “O partilerde, sizin, benim gibi barışa, kardeşliğe, onurlu yaşamaya inananlar var. Kimseye yuh çekmeyelim, konuşalım, derdimizi anlatalım. Sorumluların yakasına yapışalım, ama kimseye toptan yuh

çekmeyelim.” En sonunda kendisi çektiriyor ama: “Hıslım değil hasım olmamızı isteyenlere, gençlerimizin canını hiçe sayanlara, ekmeğimize, aşımıza göz koyanlara yuh.”

Daha önceki konuşmacıların sık sık durup dinlemek zorunda kaldığı, militan sloganlar yükseliyor zaman zaman meydana. Onları da durduruyor, kendi diliyle. “Şehit namırın” (şehitler ölmez) sloganı uzayınca, “İnşallah kimsenin şehit olmayacağı, ölmeyeceği günler gelecek. Onun için mücadele ediyoruz” diyor. Evet, çoğunluğu politize Kürtlerden oluşan bir kalabalığa, çatışmalarda can veren Türk askerinden de “şehit” diye bahsediyor ve dinletiyor kendisini. “İnşallah kimsenin şehit olmayacağı günler gelecek.” Saygın Kürt politikacıların bile nazını geçirmekte güçlük çekeceği öfkeli Kürt gençlerinin gözünde sözü dinlenir biri olmuş. Bu da ‘sır’ın bir parçası.

Anlaşmanın sırrı: Her şeyi açık konuşalım

Öfkeli Kürt gençleri ‘Sırrı abe’yi neden sayıyor? Yanıt, yaptığı tercümede. “Ben bir Türk olarak” diye başlayıp Kürt sorununu nasıl anladığını Kürtlere anlatırken, tercüme yapıyor; “Türk” seçmenle konuşurken de. Türklerin Kürtleri, Kürtlerin Türkleri anlamasını sağlayacak bir hal ve kal tercümanlığı.

Türk tarafına dağda ölen Kürt çocuğunun, Kürt tarafına aynı yerde düşen askerin acısını anlatmayı sağlayacak dili konuşuyor heceliyor tane tane. Öfke ancak acının anlaşıldığı ve bitebileceği inancıyla yitecek; öfkeli gençlerin saygısını kazanmasının sırrı bu umudu vermiş olmasında. “Kıvırmak, lafı eğip bükme, varı yok, yoğu var gibi yapmakla çare gelmez. Her şeyi açık konuşmak gerek. Bu başı yastık yüzü görmemiş halkın, Kürtlerin statüsü ne olacak? Kürtçe eğitim olacak mı?” Verdiği en önemli söz belki de açıklık. Kampanyası da zaten kalp atışlarının izlenebileceği kadar şeffaf.

Türkiye’nin seçim öncesi billurlaşan acılı, öfkeli ve endişeli kamplaşmaların üstesinden gelmenin yolu da bu tarz bir tercümeden geçmiyor mu? Peki Önder bunu sağlayacak bir tercüman mı? Meydanlarda umut saçtığı açık, devamıysa 13 Haziran’da başlayacak dönemde yapacaklarıyla gelecek.

Söz uçar: Yazılı özür diledi

Türkiye’deki mağdur ve mazlum kesimlerin muhtemelen derdi en çok, dermanı en az olanlarına da gitti kampanya boyunca Önder. Süryaniler, Aleviler, Ermeniler... LGBTT bireyleriyle buluşmaları, özür dilemesiyle başladı. Seçim broşüründe unutmıştu onları. Dinledi. Oy istedi. Kampanya sürerken, feministlerle LGBTT gruplarının eleştirileri geldi. Bazı ifadelerinde, sözlerinde itiraz edilecek yönler vardı. Çıktı özür diledi, özensizliğin özeleştirisini yaptı, açıkça “Çok utandım” dedi. Söz uçar, yazı kalır diyerek yazılı yaptı bunu. Söylemeye gerek var mı, özür dilemek şu andaki “reel siyasetin” erdemleri arasında yok, utanmak hiç yok.

‘Baş göz üstüne’

Taksim’de Gezi Parkı’nda çay bahçesinde arkadaşları ve destekçileriyle oturuyor. Sıkıntılı. Bir gün önce Mavi Marmara anma gösterisi yapılan yerde, kendisine izin verilmemiş. Park yine slogan atan Kürt çocuklarıyla dolu. Bir çocuk, bir güvercin teleği bulmuş, ‘Sırrı başkan, Sırrı başkan’ diye koşup hediye ediyor.

Etkinliğe izin verilmedi, peki ne yapılacak? Çok çocuk var. Hopa’dan ölüm haberi yeni gelmiş. Devam edilirse olacaklar ayan beyan. Karar, “dağlalım arkadaşlar”. Gidip NTV’de olan biteni halka şikâyet edecek. Hesap isteniyor. Sıralanmış duran garsonlardan biri öne çıkıyor: “Ne hesabı? Başımız gözümüz üstüne, bizdensiniz.”

KİMDİR

Sırrı Süreyya Önder 1962 Adıyaman doğumlu. Türkmen bir aileden. Sinema oyuncusu, senaryo yazarı, yönetmen, köşe yazarı. 1978’de Adıyaman Lisesi’nde öğrenciyken Maraş katliamını protesto ettiği için cezaevine girdi. Sonraki yıllarda da çeşitli nedenlerle uzun yıllar yattı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne girdi. 12 Eylül olduğunda Ankara’daydı. Sabıka kaydı için, “onur vesikam” dedi. 2006’da Beynelmillel filmiyle tanındı, filmin senaristi, yönetmeni ve oyuncusuydu. Aynı yılın filmi ‘Sis ve Gece’de oyuncuydu. 2008’deki ‘O... Çocukları’nda senarist, ‘Kalpsiz Adam’da senaryo danışmanıydı.